Diccionari LGBT (lèsbic, gai, bisexual, trans)

Introducció

El perquè del diccionari

Aquest diccionari té el camp d'estudi en l'àmbit LGBT. La sigla *LGBT*, emprada com a adjectiu i com a nom, fa referència als col·lectius de lesbianes, gais, bisexuals i trans. La forma *LGBT*, un terme inclusiu i d'ús general, es va crear amb la voluntat d'aplegar en una sola paraula uns grups socials que comparteixen unes característiques essencials comunes que els fan anar junts en la lluita social i política.

Podem resumir les característiques essencials comunes d'aquests col·lectius en l'atribut següent: la seva dissidència sexual. La dissidència sexual, terme recollit i definit en el vocabulari i amb un significat transparent, fa referència al fet de no tenir cabuda, de no ser representat, en el model de vida i de conducta establert en la nostra societat. Aquest model, anomenat heteronormatiu, obvia l'existència de la diversitat sexual i de gènere i contribueix, doncs, a mantenir i estimular una pressió social contra els dissidents sexuals.

Aquesta dissidència sexual fa reivindicar a les persones LGBT una normalització sexual, que es concreta en l'obtenció real dels drets que com a ciutadans els pertoquen i en la consecució d'una visibilitat (o una visibilitat més gran), no estereotipada, dins de la societat. Podem parlar d'una visibilitat més gran si, per exemple, a l'escola hi ha una educació sexual que no fa únicament referència a l'heterosexualitat o si la publicitat i els mitjans també il·lustren realitats no heteronormatives.

Objectius i contingut

Aquest diccionari es va començar a gestar en forma de vocabulari en el marc d'un treball de final de màster (*Vocabulari terminològic LGTB (lèsbic, gai, transsexual i bisexual)*, 2012). A partir d'aquest treball, el 2013 es va editar en línia, revisat i ampliat, el *Vocabulari terminològic LGBT (lèsbic, gai, bisexual i transgènere)*, de prop de 200 termes. Ara es publica una nova obra, el *Diccionari LGBT (lèsbic, gai, bisexual, trans*), basat en el material, revisat, de l'anterior i considerablement ampliat.

Si ens fixem en els títols de les obres, de *transsexual* s'ha passat a *transgènere* i de *transgènere* a *trans*. Hem passat a preferir *trans* perquè es tracta d'un terme neutre, a diferència de les formes *transsexual* i *transgènere*, que s'associen totes dues a un sistema de valors determinat, i té l'avantatge de donar cabuda a una diversitat més gran d'identitats i expressions de gènere no normatives. A més, sembla que actualment la part majoritària del col·lectiu que s'aplega dins del terme paraigua *trans* té preferència per la forma abreujada *trans*. Dins el cos del diccionari, malgrat tot, per motius estrictament lingüístics (perquè *trans* és una reducció de *transgènere*) s'ha optat per consignar com a forma principal *transgènere* i com a sinònim complementari *trans*, i

dins de les definicions i les notes s'ha utilitzat sempre la forma desplegada, d'acord amb aquesta decisió. Això no significa, però, que la forma *trans* sigui menys vàlida o menys adequada que *transgènere*.

Aquest diccionari, un projecte concebut perquè tingui continuïtat, recull termes que tenen relació amb el món LGBT amb l'objectiu d'establir-ne l'ús en català. En general hi ha poques obres publicades en català sobre aquest tema, que sovint es rebutja com a objecte d'estudi, i aquest treball vol contribuir a augmentar el volum de la bibliografia d'aquest àmbit. Pretén, igualment, ser una eina útil per als professionals de la llengua que hagin de resoldre dificultats lèxiques relacionades amb l'àmbit LGBT o per a totes les persones que vulguin escriure o parlar sobre la matèria o, simplement, vulguin ampliar-ne els coneixements.

La terminologia d'aquesta obra forma part, concretament, dels àmbits de l'orientació sexual, la identitat de gènere i la identitat sexual (dins del qual s'inclou l'expressió de gènere i la transidentitat), el comportament sexual, la relació amb la societat (amb els apartats d'organització i models, drets i família, activisme i oci) i la simbologia. Per posar uns quants exemples, es recullen els termes *asexual*, *disconformitat de gènere*, *plumofòbia, transmisogínia*, *petó negre*, *lavabo mixt, heterocentrisme*, *mètode ROPA*, *espai segur*, *ambient* i *triangle negre*.

El diccionari està format per prop de 400 termes, distribuïts en fitxes que contenen la categoria lèxica corresponent, els equivalents en castellà, francès i anglès, l'àrea temàtica en què se situa i la definició. També s'indiquen les relacions sinonímiques que s'estableixen entre alguns termes. Així mateix, en els casos en què s'ha considerat pertinent o interessant, s'ha inclòs una nota.

Característiques de les definicions i de les notes

A l'hora d'elaborar les definicions, s'ha procurat, d'una banda, aportar la informació bàsica de cada terme, suficient per a permetre identificar-lo i distingir-lo dels altres, i, d'una altra, mantenir una equivalència semàntica i sintàctica entre el terme i la definició, és a dir, fer possible la substitució del mot per la definició en els contextos d'ús sense canviar-ne el significat.

A més, les definicions s'han creat seguint l'estructura temàtica de l'arbre de camp i, si recullen un concepte ja il·lustrat per un terme del diccionari, generalment s'ha optat per incorporar directament el terme. Per exemple, *lesbiana*, *n f*, s'ha definit com a «dona homosexual», atès que *homosexual*, *adj*, és un terme del diccionari que ja té una definició pròpia: «Dit de la persona que sent atracció sexual per persones del seu mateix sexe». Tot i això, en els casos en què hi ha substantius que comparteixen forma amb els adjectius que tenen associats (per exemple, *bisexual*, que pot ser tant un nom com un adjectiu aplicat a persones), s'ha optat per repetir la informació de la definició de l'adjectiu a l'hora de definir el substantiu, amb l'objectiu d'afavorir una consulta àgil a l'usuari. Per exemple, en lloc de definir *bisexual*, *n m f*, a partir de l'adjectiu *bisexual* (això és: «Persona bisexual», de manera que l'usuari hauria d'anar a buscar *bisexual*, *adj*, per tenir el significat complet), s'ha optat per la fórmula següent: «Persona que sent atracció sexual per homes i per dones». També s'ha seguit aquest model de repetició de la

informació en el cas d'alguns verbs i substantius derivats (per exemple, en *masturbar* i *masturbació* o en *penetrar* i *penetració*).

Finalment, el subjecte de les definicions, quan per motius de precisió s'ha considerat necessari d'especificar-lo, s'ha introduït entre comes (per exemple, a l'entrada *sortir de l'armari*: «Revelar, una persona del col·lectiu LGBT, la seva orientació sexual o la seva identitat de gènere»). Pel que fa als adjectius, tot sovint s'ha fet servir la fórmula *dit de* per a introduir la informació (per exemple, a l'entrada *transfob -a, adj*: «Dit de la persona que té transfòbia»). Aquests casos, excepcionalment, no permeten la substitució exacta del terme per la seva definició.

Pel que fa a les notes que acompanyen determinats termes, tenen la funció de proporcionar una informació que la definició, per les característiques sintètiques i d'altre tipus que presenta, no és pertinent que reculli. Les notes, seguint el model proposat pel TERMCAT a *El diccionari terminològic* (2010), poden ser de naturalesa conceptual, exemplificadora, relacional o lingüística. És interessant apuntar que algunes notes permeten contextualitzar un terme determinat al diccionari concret que ens ocupa; per exemple, a la fitxa de *adopció* s'ha inclòs la nota següent: «L'adopció és una de les vies que trien les parelles del mateix sexe per a tenir fills, si bé actualment només és legal en uns quants països».

Informació inclosa

A més del conjunt de les fitxes dels termes, consultables alfabèticament i temàticament, el diccionari també presenta un arbre de camp, que forma l'estructura jeràrquica de les àrees temàtiques en què se situen les denominacions. Les abreviacions utilitzades es poden consultar en una pestanya al costat dret de la pantalla. També es pot accedir a la informació a partir dels termes en castellà, francès i anglès. Finalment, s'ofereix una bibliografia, en què s'inclouen les referències de les obres buidades i consultades.

Origen i tria dels termes

Els termes s'han obtingut, principalment, del buidatge d'un conjunt d'obres especialitzades en la temàtica que afecta el món LGBT. L'elaboració d'un arbre de camp ha permès l'organització lògica de les denominacions en àrees temàtiques i la tria dels resultats obtinguts amb el buidatge. Aquest procés s'ha completat amb l'ús d'obres lexicogràfiques i terminològiques.

Durant el procés d'elaboració del diccionari s'ha pogut constatar, en molts casos, l'existència de múltiples formes per a designar un mateix concepte i també, sobretot, l'existència de múltiples formes de registre informal o connotades. Atès que l'objectiu d'aquest diccionari és orientar sobre l'ús dels termes en català i establir una nomenclatura de la matèria, he decidit ometre sinonímia que no es pot considerar especialitzada, que resulta pròpia d'un registre col·loquial i que sovint s'utilitza amb un sentit pejoratiu. És a dir, en el cas de *gai*, m'ha semblat pertinent obviar formes com ara *marieta*, atès que, a més de situar-se en un registre molt determinat o ser pejorativa, no aporta cap informació útil a l'hora d'establir l'ús correcte del terme. Ben segur, però, que el tractament d'aquestes denominacions, amb les seves consideracions específiques, pot ser objecte d'altres estudis interessants sobre aquesta temàtica. Així mateix, tampoc no

s'han inclòs les formes escurçades d'alguns termes recollits al diccionari, com *bi* o *lesbi*, que tenen un ús força estès dins del col·lectiu.

En els casos en què s'han fet constar sinònims, generalment unes denominacions han estat considerades principals i les altres secundàries. La tria de les denominacions principals s'ha fet en funció de la seva presència en obres lexicogràfiques normatives i, després, no normatives. En els casos en què el terme no apareix en aquestes obres, s'ha tingut en compte la freqüència d'ús i la proximitat amb els equivalents de les altres llengües. Si hi ha dues o més denominacions principals per a un mateix concepte (per exemple, *LGBT* i *LGTB*), es considera que són sinònims absoluts i la primera per ordre alfabètic és la que es fa servir per a fer referència al terme durant tota l'obra. Les denominacions secundàries són sinònimes complementàries de les principals, generalment perquè tenen un ús més restringit (per exemple, *androginisme* és la denominació secundària de *androginia*), perquè són més imprecises (per exemple, *penetració digital* respecte de *penetració amb els dits*) o perquè formalment provenen de les principals (per exemple, *trans* té origen en *transgènere*).

Agraïments

Agraeixo al TERMCAT que m'hagi donat l'oportunitat de publicar aquest diccionari, un projecte personal que he fet amb molta il·lusió i que va començar en forma de treball de final de màster. El 2013 es va publicar el *Vocabulari terminològic LGBT (lèsbic, gai, bisexual i transgènere*), i ara, com que s'ha perfeccionat i ha crescut en nombre de termes i àrees temàtiques tractades, ha passat a ser tot un diccionari, el *Diccionari LGBT (lèsbic, gai, bisexual, trans)*. I espero que encara creixi més!

Vull donar les gràcies especialment al Xavier Fargas, que va ser tutor del treball inicial i va guiar-me de manera excel·lent en el procés d'elaboració de la feina, a més de transmetre'm coneixements molt valuosos sobre terminologia, i a la Dolors Montes, que s'ha encarregat de revisar l'obra per publicar-la i ho ha fet amb una atenció i una professionalitat admirables, de manera que ha contribuït significativament a enriquir el diccionari. He tingut una gran sort de poder treballar amb tots dos i els agraeixo sincerament la confiança i simpatia. Gràcies també, finalment, a Noelia Hernández, estadant en pràctiques del TERMCAT, per la seva feina de revisió dels equivalents.

Marta Breu